

Összefoglaló a Biológiai sokféleség egyezmény részes feleinek 15. döntéshozó üléséről (Montreal, 2022. december 7-19.)

A Biológiai sokféleség egyezmény (CBD) és jegyzőkönyveinek (a biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv és a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférésről és a hasznosításukból származó hasznok méltányos megosztásáról szóló Nagojai Jegyzőkönyv) döntéshozó ülésein az egyezményhez csatlakozott 196 ország kormányainak képviselői, kormányközi és civil szervezetek, a helyi és bennszülött közösségek, valamint az üzleti szektor képviselői vesznek részt. A CBD Részes Feleinek 15. döntéshozó ülését (COP 15), a Cartagena Jegyzőkönyv Részes Feleinek 10. Találkozóját (COP MOP 10), illetve a Nagojai Jegyzőkönyv Részes Feleinek 4. Találkozóját (COP MOP 4) 2022. december 7-19. között rendezték meg Montrealban, az egyezmény titkárságának székhelyén, azonban a szervezésért az eredeti vendéglátó ország, a Kínai Népköztársaság felelt, aki az ülés elnöki feladatait is ellátta.

A Biológiai sokféleség egyezmény döntéshozó ülésén a világ országai a négy éve tartó tárgyalások csúcspontjaként 2022. december 19-én hajnalban **hat határozatból álló kompromisszumos csomagot fogadtak el:**

- Ennek legfontosabb eleme a [kunming-montreali globális biodiverzitás-megőrzési keretstratégia](#) (*Kunming-Montreal Global biodiversity framework, GBF*).
- Emellett döntés született a vele szorosan összefüggő kérdésekről, vagyis a [keretstratégia megvalósításához szükséges források mozgósításáról](#) (*resource mobilization*),
- a globális tervek [végrehajtásának nyomonkövetéséhez szükséges monitoring rendszerről](#) (*monitoring framework for the GBF*),
- [a GBF végrehajtásával kapcsolatos jelentéstétel és felülvizsgálat kérdéséről](#),
- a kapacitás-bővítés és tudományos együttműködésről, valamint
- a genetikai erőforrásokból származó [digitális szekvencia információkhoz](#) való hozzáférésről és a felhasználásukból származó hasznok igazságos megosztásának kérdéséről (*digital sequence information on genetic resources*).

A **kunming-montreali globális biodiverzitás-megőrzési keretstratégia** az alábbi négy átfogó célterületre összpontosítva 23 cél elérését tűzi ki 2030-ra:

- A. Az ökoszisztémák természetes állapotának (integritásának) megőrzése, javítása és helyreállítása, a természetes ökoszisztémák összekapcsoltságának fokozása, az ismert veszélyeztetett fajok ember okozta kipusztulásának megállítása, a genetikai sokféleség fenntartása
- B. Az ökoszisztéma szolgáltatások értékelése, fenntartása és javítása
- C. A genetikai erőforrások hasznosításából és a digitális szekvencia információból származó hasznok igazságos megosztása
- D. A rendelkezésre álló pénzügyi források és egyéb eszközök, valamint a 2050-es jövőkép megvalósításához szükséges források közötti szakadék megszüntetése

A **kunming-montreali globális biodiverzitás-megőrzési keretstratégia 23 céljának lényegi elemeit az alábbiakban foglaljuk össze:**

1. cél: Minden területen érvényesíteni kell a biodiverzitás védelem szempontjait a **területi tervezés** során, továbbá a **biológiai sokféleség szempontjából kiemelkedő jelentőségű területek csökkenésének 2030-ra nullához kell közelítenie.**

2. cél: A leromlott állapotú szárazföldi, édesvízi, tengeri és tengerparti ökoszisztémák legalább **30%-át helyre kell állítani.**

3. cél: Hatékony **védelemben kell részesíteni a szárazföldi, édesvízi és a tengeri területek legalább 30%-át**, különös tekintettel a biodiverzitás és az ökoszisztéma funkciók és szolgáltatások szempontjából kulcsfontosságú területekre, továbbá megfelelő területkezelést kell biztosítani ezeken a területeken.

4. cél: Sürgős kezelési intézkedéseket kell érvényesíteni az **ismert, veszélyeztetett fajok ember okozta kipusztulásának megállítására**, valamint az őshonos, vadon élő és házasított fajok **genetikai sokféleségét fenn kell tartani és helyre kell állítani.** Az ember és a vadon élő állatok közötti kölcsönhatásokat hatékonyan kell kezelni a konfliktusok minimalizálása érdekében.

5. cél: Biztosítani kell, hogy a **vadon élő fajok hasznosítása, gyűjtése és kereskedelme fenntartható, biztonságos és jogszerű legyen**, megelőzve a túlhasználatot, minimalizálva a nem célfajokra és az ökoszisztémákra gyakorolt hatásokat, és csökkentve a kórokozók emberre való áttérjedésének kockázatát.

6. cél: Meg kell szüntetni, minimalizálni és/vagy csökkenteni kell az inváziós idegenhonos fajok biológiai sokféleségre és ökoszisztéma-szolgáltatásokra gyakorolt hatását. Ehhez szükséges az idegenhonos fajok betelepülési útvonalainak azonosítása és kezelése, a kiemelt jelentőségű inváziós idegenhonos fajok betelepülésének és megtelepedésének megelőzése, **a már ismert vagy potenciálisan inváziós idegenhonos fajok betelepülési és megtelepedési arányának legalább 50 százalékkal történő visszaszorítása 2030-ig.**

7. cél: A **szennyező anyagok** kibocsátását a biológiai sokféleséget, az ökoszisztémák működését és az emberi egészséget veszélyeztető szint alá kell csökkenteni, beleértve a **tápanyag kimosódás legalább 50%-kal, a növényvédő szer használat általános kockázatának 50%-kal való csökkentését** – például integrált növényvédelem alkalmazásával – továbbá a műanyag hulladék kibocsátásának megszüntetését.

8. cél: **Minimalizálni kell az éghajlatváltozás biológiai sokféleségre gyakorolt hatását**, és növelni kell a természeti rendszerek ellenálló képességét az éghajlatváltozás hatásainak enyhítésére, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodásra és a katasztrófakockázat csökkentésére irányuló intézkedések révén, beleértve a természet alapú megoldásokat és/vagy ökoszisztéma-alapú megközelítéseket.

9. cél: Biztosítani kell, hogy a **vadon élő fajok hasznosítása fenntartható legyen.**

10. cél: Biztosítani kell, hogy a **mezőgazdasági, az akvakultúra-, a halászati és az erdészeti vonatkozású területeken fenntartható módon gazdálkodjanak**, többek között a biológiai sokféleséget támogató gyakorlatok (pl. agroökológia) alkalmazásának elterjesztése révén. Ezek hozzájárulnak az ágazatok ellenálló képességéhez, hosszú távú hatékonyságához és termelékenységéhez, továbbá az élelmezésbiztonsághoz, a biológiai sokféleség megőrzéséhez és helyreállításához, az ökoszisztéma funkcióinak és szolgáltatásainak fenntartásához.

11. cél: **Helyre kell állítani, fenn kell tartani és javítani kell az ökoszisztéma funkciókat és szolgáltatásokat** a természetalapú megoldások és/vagy ökoszisztéma-alapú megközelítések révén. Ilyenek a levegő, a víz és az éghajlat szabályozása, a talajegészség, a beporzás és a betegségek kockázatának csökkentése, valamint a természeti katasztrófákkal szembeni védelem.

12. cél: **Jelentősen növelni kell a településeken és a sűrűn lakott területeken a zöld és kék infrastruktúra területi kiterjedését, javítani kell a minőségét és összekapcsolhatóságát,** az ilyen területekhez való hozzáférést, valamint a belőlük származó előnyöket.

13. cél: A **genetikai erőforrások hasznosításából és a digitális szekvencia információkból származó hasznok igazságos és méltányos megosztása,** valamint a genetikai erőforrásokhoz való megfelelő hozzáférés elősegítése érdekében minden szinten **hatékony jogi, szakpolitikai, igazgatási és kapacitásépítési intézkedéseket kell meghozni.** Elő kell segíteni, hogy 2030-ig ezek a hasznok jelentősen növekedjenek az alkalmazandó nemzetközi hozzáférési és haszonmegosztási eszközökkel összhangban.

14. cél: **Teljes mértékben integrálni kell a biodiverzitás megőrzését a szakpolitikákba, a szabályozásba, a tervezésbe, a fejlesztési folyamatokba,** a szegénység felszámolását célzó stratégiákba, a stratégiai környezeti vizsgálatokba, a környezeti hatásvizsgálatokba és a nemzeti elszámolásokba. Ennek a kormányzat és az összes gazdasági ágazat minden szintjén meg kell történnie, különösen azoknál, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a biológiai sokféleségre.

15. cél: Jogi, közigazgatási vagy szakpolitikai intézkedéseket kell érvénybe léptetni annak érdekében, hogy az **üzleti szektort** – különösen a nagy és transznacionális vállalatokat és pénzügyintézeteket **arra ösztönözzék,** hogy **rendszeresen kövessék nyomon, értékeljék és átlátható módon tegyék közzé** a biodiverzitásból származó előnyeiket, a biodiverzitásra gyakorolt hatásaikat és a vonatkozó kockázatokat. Emellett a fogyasztók számára biztosítani kell a fenntartható fogyasztási szokások előmozdításához szükséges információkat.

16. cél: Biztosítani kell, hogy az embereket ösztönözzék és képessé tegyék a fenntartható fogyasztási döntések meghozatalára, többek között támogató szakpolitikai, jogalkotási vagy szabályozási keretek létrehozásával, az oktatás javításával, valamint a releváns és pontos információkhoz és alternatívákhoz való hozzáféréssel. 2030-ig méltányos **módon csökkenteni kell a globális ökológiai lábnyomot,** többek között a **globális élelmiszer-pazarlás felére, valamint a túlfogyasztás és a hulladéktermelés jelentős csökkentésével.**

17. cél: Minden egyes országban **biztosítani kell az élő, módosított szervezetek** kibocsátásával kapcsolatos **biztonsági intézkedéseket** és a biotechnológia kezelésére és az előnyök elosztására vonatkozó intézkedéseket és az ehhez szükséges kapacitásokat meg kell erősíteni.

18. cél: A **biológiai sokféleséget veszélyeztető ösztönzőket,** beleértve a támogatásokat, 2025-ig azonosítani kell, majd igazságos és méltányos módon meg kell szüntetni vagy újítani, illetve **legalább évi 500 milliárd dollárral csökkenteni kell a káros ösztönzőket.** Fokozni kell a biológiai sokféleség megőrzése és fenntartható használata szempontjából pozitív ösztönzőket.

19. cél: **Jelentősen és fokozatosan növelni kell a nemzeti és nemzetközi, továbbá a köz- és magánszférából származó pénzügyi forrásokat a nemzeti biodiverzitás stratégiák végrehajtásának biztosítása érdekében.** 2030-ig évente legalább 200 milliárd dollárnyi köz- és magánforrást kell erre felszabadítani. A gazdaságilag fejlett országoknak 2025-ig évente – a jelenlegi támogatásokon túl – legalább 20 milliárd dollárral, 2030-ig pedig évente legalább 30 milliárd dollárral kell támogatniuk a fejlődő országokat a nemzetközi biodiverzitás-megőrzési vállalások végrehajtásában.

20. cél: Erősíteni kell a **kapacitás-bővítést, a technológiák átadását,** valamint a tudományos együttműködést, a hatékony végrehajtás érdekében.

21. cél: Biztosítani kell, hogy a **rendelkezésre álló legjobb adatok, információk és ismeretek hozzáférhetőek legyenek** a döntéshozók, a szakemberek és a nyilvánosság számára a biológiai sokféleség megőrzés integrált és részvételi alapú kezelése, valamint a kommunikáció, a figyelemfelkeltés, az oktatás, a monitoring és a kutatás erősítése érdekében.

22. cél: Biztosítani kell az **óslakosok és helyi közösségek képviseletét és részvételét** a biodiverzitás-megőrzéssel kapcsolatos döntéshozatalban, valamint az igazságszolgáltatáshoz és a biológiai sokféleséggel kapcsolatos információkhoz való hozzáférést.

23. cél: Biztosítani kell a **nemek közötti egyenlőséget a keretstratégia végrehajtása során,** hogy minden nő és lány egyenlő esélyekkel és képességekkel járulhasson hozzá az egyezmény három célkitűzésének megvalósításához.

A montreali COP 15 ülés keretén belül a **GMO-k nemzetközi szabályozásának 2030-ig szóló globális stratégiáját is elfogadták a világ országai,** amelynek kidolgozásáért felelős munkacsoport üléseinek elnöklésére munkatársunkat, Dr. Andorkó Ritát kérte fel az Egyezmény titkársága. Az, hogy a munkacsoportot magyar szakértő elnökölte komoly szakmai elismerését jelenti annak a munkának, amit hazánk a GMO-k környezeti kockázatainak mérséklése és a magyar mezőgazdaság GMO-mentessége érdekében végez.

Ezen kívül a döntéshozó ülés elfogadta a kunming-montreali globális biodiverzitás-megőrzési keretstratégia végrehajtását támogató Gender Akciótervet, amelyből a magyar szakmai delegáció hatékony szerepvállalásának eredményeként most valóban a nők és lányok biodiverzitás-megőrzésben való szerepvállalásának erősítéséről szól.

A COP-15 keretében 2022. december 15-17. között **miniszteri szintű rendezvényre** is sor került, amelyen Magyarországot Dr. Nagy István miniszter úr képviselte. A magas szintű rendezvény lehetőséget biztosított a részt vevő miniszterek, nemzetközi és civil szervezetek, valamint az üzleti szféra felsővezetői számára, hogy támogassák a biológiai sokféleség megőrzési globális keretstratégia elfogadását, ahhoz politikai iránymutatást adjanak. A miniszterek részvétele nagyban segítette a végső megállapodás elfogadását, hiszen olyan politikai megállapodásokra volt szükség, aminek megkötésére szakmai szinten nem lett volna lehetőség.

Az utolsó plenáris ülésen, ahol végső elfogadásra került az összes dokumentum, eljárásügyi kérdés merült fel a Biológiai sokféleség egyezmény régiós tisztségviselőinek (a *Bureau* tagok és a tudományos tanácsadó testület elnökének) megválasztásával kapcsolatban. A közép-

kelet-európai régióknak kellett jelölnie a tudományos tanácsadó testület elnökét, valamint két *Bureau* tagot, azonban a regionális egyeztetések során Oroszországgal nem sikerült konszenzusra jutni, így szavazással döntöttük el, hogy a régióknak kit jelöl. A szavazás eredményeképpen a közép-kelet-európai régió elsöprő többséggel Georgia és Moldova jelöltjét támogatta a Bureau tagságokra, a tudományos tanácsadó testület elnöknek pedig Bosznia-Hercegovina jelöltjét. A jelöléseket ugyanakkor Oroszország a plenáris ülésen megtámadta azzal, hogy a tisztségek megválasztásáról magának a COP plenárisnak kell határoznia. Hosszas eljárásjogi viták és manőverek után ebben a kérdésben sajnos nem sikerült döntést hozni, így a COP 15 végül nem került hivatalos lezárásra. A jelenlegi Bureau tagok a végső döntésig tisztségükben maradnak.

A COP 15-ön több kérdéskör esetében maradtak nyitott kérdések, amelyeket a soron következő döntéshozó ülésnek kell megtárgyalnia, például a globális keretstratégia monitoring rendszerét ugyan elfogadtuk, azonban további indikátorok kidolgozására és elfogadására van szükség. Ezen kívül a következő csúcstalálkozónak kell határozatot hoznia többek között a klímaváltozás és biodiverzitás összefüggéseiről, valamint a biodiverzitás és egészség kérdéskörével kapcsolatos globális akciótervről is.

A Biológiai sokféleség egyezmény és jegyzőkönyvei részes feleinek soron következő nemzetközi döntéshozó üléseire (CBD COP 16, Cartagena Jegyzőkönyv COP MOP 11, Nagojai Jegyzőkönyv COP MOP 5) 2024. októberben, Törökországban fog sor kerülni, éppen a magyar EU elnökségi félév alatt. Ez azt jelenti, hogy az EU álláspont kialakításának koordinációját, képviselőit – beleértve az ülés helyszínén az uniós koordinációs ülések és szakértői munkacsoportok elnöklését, lebonyolítását, az ehhez szükséges technikai feltételek biztosítását, az Unió nevében harmadik felekkel történő tárgyalásokat – hazánknak kell majd ellátnia.

A COP 15-tel kapcsolatos dokumentumok elérhetősége:

A COP15-ön elfogadott határozatok: <https://www.cbd.int/conferences/2021-2022/cop-15/documents>

Hírek a kormányzati sajtóban a konferenciáról:

<https://kormany.hu/hirek/a-biologiai-sokfeleseg-megorzese-kozos-kotelessegunk>

<https://kormany.hu/hirek/megszuletett-a-megallodas-az-ensz-biodiverzitas-csucstalalkozon>